

KVINNESKJEBNE: Maria Quisling (Ellen Horn) begrenser sine muligheter for å tilfredsstillende sin mann Vidkun (Nils Ole Oftebro) (Foto: Lelf Gabrielsen/Nationaltheatret)

Maria Q's drømmeliv

Teater

Nationaltheatret, Amfiscenen:

«Maria Q»

av Cecilie Løveid

Regi: Kjetil Bang-Hansen

Scenografi: Kristin Torp

I rollene: Ellen Horn,

Nils Ole Oftebro, Anne Ryg,

Øystein Røger, Rut Tellefsen,

Tone Schwarzott, Liv Thorsen,

Merete Moen

Forlaget sendte ut Cecilie Løveids poetiske og fabulerende teaterportrett av Maria Quisling i god tid før premieren. For meg ble derfor leser-opplevelsen det første møtet med «Maria Q», og jeg skal villig innrømme at jeg ikke umiddelbart så for meg hvordan dette vanskelige og flagrende stykket skulle få liv på en scene. Jeg må også innrømme at jeg under lesingen mange ganger undret meg over at Cecilie Løveid hadde valgt nettopp Maria og Vidkun Quisling til hovedpersoner i sitt nye drama.

Quisling er en kjent historisk person, og Cecilie Løveid må ha vært klar over at eventuelle dikteriske friheter fra hennes side ville støte mot de forhåndsoppfatninger av landsforræderen som de fleste av oss har. Maria Quisling vet vi lite om: Vi vet at hun giftet seg ganske ung med en mann som var helt i hennes hjemland, men som 20 år senere ble skutt som landsforræder, og han ble så beryktet at hans navn ble den internasjonale betegnelsen for en landssviker. Han var også bigamist, og en tid måtte hun finne seg i å dele ham med hans første hustru. Etter hans død levde hun så i omlag 30 år i ensomhet nærmest innestengt i en Oslo-leilighet. Dette er de ytre forhold i hennes liv, men vi vet intet om hvem hun var. Nettopp derfor er det mot henne vår nysgjerrighet retter seg, og det er mot denne bakgrunnen mange vil oppleve Cecilie Løveids stykke som en skuffelse.

I Cecilie Løveids dramatiske fremstilling ser Maria Q tilbake på sitt eget liv slik hun selv har opplevd det: Det skremte barnet i skyggen av den russiske revolusjon, den unge kvinnen som forelsker seg i mannen som Helt, men blir skuffet, først over hans

mangel på personlig mot, siden over hans mangel på maskulin kraft. Men så blir han tross alt En Stor Mann, om enn på den gale siden, og hun tilbringer resten av sitt liv i håpet om at Quisling skal gjenoppstå som Helt, slik at hennes liv tross alt skal ha vært meningsfylt. For å bli kvinnen som er Helten verdig har hun nemlig ofret sin datter av første ekteskap, og Cecilie Løveid lar henne også ofre sitt ufødte barn. Hun har fornektet sine røtter og sin slekt, og sin sterke kvinnelige seksualitet. Til slutt skjønner hun at håpet er fåfengt, og galskapen tar overhånd. Hun går inn i den senile demensen.

I denne fremstillingen opplever jeg at Cecilie Løveid understreker de generelle trekkene ved kvinnen som lar drømmen om Mannen, eller retter sagt drømmen om å realisere sin personlighet gjennom Unntaksmannen, bestemme over sitt liv. At kvinnen heter Maria Quisling blir nærmest en tilfeldighet, for enkelthetene ved Maria Qs faktiske liv, og den dramatiske tiden hun levde i, blir underordnet kampen mellom den konvensjonelle kvinneverdenen og hennes allmennmenneskelige men undertrykte styrke og kraft som Bjørnen symboliserer.

Slik Cecilie Løveid lar Maria Quisling gjenoppleve sitt liv, blir det nærmest en rekke drømmeaktige sekvenser der det aldri oppstår noen egentlige kontakt eller kommunikasjon mellom henne og menneskene som omgir henne. Dette blir et problem på scenen: Det er aldri noe virkelig samspill mellom Maria og Quisling, eller for den saks skyld mellom noen av de andre skikkelsene. De beveger seg alle låst inne i sine egne verdener, og møtes aldri. Dramatisk sett blir vi derfor vitner til en rekke enetaler, og dette fører uvegerlig til at oppsetningen mangler den dramatiske styrken som ligger i stoffet. En rekke opptrinn blir artige, nettopp fordi replikkene egentlig ikke har noen indre sammenheng, men spesielt mot slutten blir Maria Qs ensomme kretsing om sine egne problemstillinger altfor langtrukket, og rett og slett kjedelig. Tross alt avslører og definerer vi mennesker oss i brytning med våre medmennesker. Det gjør ikke Maria Quisling i stykket, og dermed blir det noe

utilfredsstillende blekt og uklart ved hele skikkelsen.

Etter å ha lest «Maria Q» var jeg meget spent på hvordan Kjetil Bang-Hansen ville gripe tak i dette i bunn og grunn svært udramatiske stoffet. Og jeg må si at han virkelig har arbeidet hardt for å tilpasse stykket teatrets krav, og fortette scener og replikkvekslinger. Men det spørs om han ikke skulle grepet hardere inn mot slutten som blir ulidelig lang og udramatisk, samtidig som den har mistet noe av den mytiske kraften Cecilie Løveid har lagt i den. Men noen lett jobb har det ikke vært å gi «Maria Q» scenisk form, og det står respekt av Bang-Hansens innsats, selv om det kunne vært spennende å se om en kvinnelig regissør ville hatt en mer intuitiv forståelse for Løveids problemstillinger.

Ellen Horn har den vanskelige rollen som Maria. Hun får fram splittelsen i Marias sinn, viser hvordan hun blir tiltrukket av den konvensjonelle rollen som pliktoppfyllende hustru, men også hvordan opprøret og selvstendigheten hele tiden ulmer under overflaten. Nils Ole Oftebro som Quisling er fra Løveids hånd tegnet som en komisk figur, og Nils Ole Oftebro stiller ham ut i all hans ynkelighet. Her er han trofast mot forfatterens intensjoner. Skikkelsen er imidlertid problematisk: Denne Quisling ville aldri klart å ta makten i 1940, men viktigere er det at Maria neppe ville klart å innbille seg at denne latterlige, ynkelig feige og pinlig morsbundne mannen virkelig er en Helt. Anne Ryg er Asja, Quislings første hustru, Marias rake motsetning, en selvstendig, moderne og fri kvinne. Og Rut Tellefsen skaper en komisk selvhøytidelig og temmelig innskrenket kvinne av Quislings mor.

Etter å ha lest og sett «Maria Q» skjønner jeg fremdeles ikke helt hvorfor Cecilie Løveid har valgt nettopp henne som hovedperson, og dermed skapt forventinger hos publikum om et helt annet stykke enn det hun gir oss. Og jeg skjønner heller ikke hvorfor hun har valgt å gi dramaets form til denne analysen av et kvinnelig arketyp når hun samtidig ikke har villet følge dramaets iboende krav. Men at det her ligger stoff til et spennende skuespill er jeg ikke i tvil om.

IDALOU LARSEN